

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ФІНАНСІВ

Кафедра податків і фіскальної політики

КУРСОВА РОБОТА

на тему:

«Політика протекціонізму та вільної торгівлі: варіанти компромісу»

Виконала: студентка групи ФМО-41

Онукевич Олена Іванівна

Науковий керівник:

викладач

Титор Володимир Йосипович

ТЕРНОПІЛЬ – 2017

ПЛАН

ВСТУП

1. Теоретичні засади політики протекціонізму та вільної торгівлі.
2. Політика протекціонізму та вільної торгівлі в Україні: стан та тенденції розвитку.
3. Світовий досвід у виборі між політикою протекціонізму та вільної торгівлі та впровадження його в Україні.

ВИСНОВОК

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

ЗМІСТ

ВСТУП	4
1. Теоретичні засади політики протекціонізму та вільної торгівлі	7
2. Політика протекціонізму та вільної торгівлі в Україні: стан та тенденції розвитку	17
3. Світовий досвід у виборі між політикою протекціонізму та вільної торгівлі та впровадження його в Україні	21
ВИСНОВОК	30
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	33

ВСТУП

Сучасний розвиток людства, яке пройшло у своєму історичному становленні не один період економічних перетворень і потрясінь, свідчить про те, що існують вічні проблеми, вирішення яких супроводжується тривалими конфліктами, а отже, можливим економічним спадом. Однією з таких проблем, безумовно, є дискусії про застосування політики протекціонізму та політики вільної торгівлі, глибокий конфлікт між теоретичними постулатами та практичними наслідками їх реалізації, неможливість визначити ту межу між двома напрямками зовнішньоекономічної політики країн та спонукає їх застосовувати належні заходи в економічних відносинах між собою. В останні роки такі питання стали основною частиною наукових досліджень, особливо з урахуванням заявлених ідей лібералізації торгівлі в рамках СОТ.

З давніх часів існує суперечність між прихильниками протекціонізму та прихильниками вільної торгівлі. Прихильники протекціонізму вважають, що внутрішнє виробництво повинно бути захищене від іноземної конкуренції. Прихильники вільної торгівлі стверджують, що ринок повинен сформувати структуру експорту та імпорту. Відомо, що прискорення економічного розвитку країни залежить від розвитку вільної торгівлі, а також вона є вигідною для покращення становища країни на світовому ринку, але при цьому залежність товарів і послуг від міжнародного ринку може призвести до певних соціально-економічних проблем у середині певної країни.

На сьогоднішній день ця тема є досить актуальною, оскільки виникає дилема «протекціонізм чи вільна торгівля?», яка з цих двох політик є більш ефективною для забезпечення стабільного економічного розвитку, саме з відповіді на це запитання і повинні відбуватися певні зміни у економіці держави. Сьогодні більшість країн здійснюють зовнішньоторговельну політику, яка поєднує у собі як елементи протекціонізму так і елементи вільної торгівлі. Проте більшість країн прагнуть розвивати між собою взаємовигідну торгівлю обравши ту політику зовнішньої торгівлі яка є вигідною для неї, враховуючи конкурентоспроможність її національної економіки та співвідношення між експортом та імпортом. Актуальність даної теми

для України полягає у тому чи зможе наша країна долучитися до розвинутих країн, наскільки держава буде ефективною у своїй діяльності між дотриманням політики вільної торгівлі та політики протекціонізму, між наганням до зростання експортного потенціалу і яку вигоду отримає від допуску імпортера на внутрішній ринок у досягненні своїх стратегічних цілей.

Дану тему досліджували багато науковців як зарубіжних так і вітчизняних. До зарубіжних науковців відносять А. Сміта, Д. Рікардо, Ф. Ліста, Д. Менделєєва, К. Маркса та інші. До вітчизняних науковців належать В. Науменко, П. Романюк, Н. Ткаченко, Н. Якубовський, Ю. Пахомов, В. Геєць та інші.

Метою наукового дослідження є розгляд теоретичних основ політики протекціонізму та вільної торгівлі, варіанти компромісу між політикою протекціонізму та вільної торгівлі, застосування тої чи іншої політики у країнах світу, позитивні та негативні наслідки застосування того чи іншого напрямку та розробка висновків щодо вибору політики протекціонізму чи вільної торгівлі для ефективного розвитку економіки України.

Завдання наукового дослідження :

1. Розкрити теоретичні засади політики протекціонізму та вільної торгівлі;
2. Розглянути варіанти компромісу між політикою протекціонізму та вільної торгівлі;
3. Навести приклади країн які застосовують ту чи іншу політику;
4. Проаналізувати стан та тенденції розвитку політики протекціонізму та вільної торгівлі в Україні, перевагу якій із двох політик надає країна, та проаналізувати застосування світового досвіду у сфері зовнішньої торгівлі України.

Об'єктом наукового дослідження виступає механізм здійснення політики протекціонізму та політики вільної торгівлі і застосування варіантів компромісу між ними.

Предметом дослідження є політика протекціонізму та політика вільної торгівлі.

Серед методів даного дослідження використовувався: статистичний, порівняльний, логічного аналізу та історичний метод.

Інформаційна база даного дослідження складалася з матеріалів міжнародних організацій, публікацій у періодичних виданнях, навчальної літератури по даній темі та статистичних матеріалів.

1. Теоретичні засади політики протекціонізму та вільної торгівлі.

У кожній країні світу одним із важливих завдань держави є створення сприятливих умов національним виробникам для завоювання позицій на світовому ринку. Історично в міжнародній торгівлі склалися два основних напрями – політика протекціонізму та вільної торгівлі. І ще з давніх часів ведуться суперечки між прихильниками двох політик, яка з них є кращою для економічного розвитку країни, про те однозначної відповіді і досі не існує. Прихильники протекціонізму звинувачують політику вільної торгівлі у тому, що вона є перешкодою для зростання національного виробництва, а також зайнятості населення. Їх опоненти – розглядають його як фактор обмеження свободи підприємництва і конкуренції. Тому у різні історичні періоди перевагу надавали тому чи іншому напрямку, про те повністю не відмовляючись від протилежного. Відмова від протекціоністських заходів на користь вільної торгівлі спостерігалася у середині ХХ ст., починаючи із 70-х років протекціонізм знову почав набирати силу у своєму розвитку [10].

Політика протекціонізму – це економічна політика держави, яка передбачає стимулювання розвитку вітчизняної економіки, а також захист національного виробника від іноземної конкуренції і підвищення конкурентоспроможності національних товаровиробників на зовнішньому ринку.

Протекціонізм сформувався в епоху зародження першої торгової стадії капіталізму. Відповідно до цього його першими дослідниками стали купці та торговці, тобто ті самі меркантилісти. У. Стаффорд, Т. Мен, А. Серра, А. Монкретьєн, вони заявляли про необхідність активного втручання держави у зовнішню торгівлю та господарське життя для того, щоб захистити вітчизняне виробництво, купців та торговців від іноземної конкуренції і вимагали цього від інших урядів держав.

Основоположник протекціонізму Т. Мен в класичному сенсі цієї категорії підкреслює, що протекціонізм застосовується не для обмеження імпорту, а для постійного стимулювання вітчизняного експорту. За його твердженням, протекціонізм - це продаж іноземним громадян щороку на більшу суму товарів, ніж купівля у них. Дещо по іншому трактується це поняття такими класиками-економістами як Ф. Ліст, О. Гамільтон. Вони розглядають цю концепцію як метод економічного управління,

який спрямований на розвиток внутрішньої конкуренції та сприяння формуванню сильного вітчизняного виробництва, що замінить іноземних виробників з внутрішнього ринку. Д. Менделєєв, який був дослідником як протекціонізму так і вільної торгівлі, визначає протекціонізм як патронаж вітчизняної промисловості, що проявляється не тільки в проведенні митної політики, але й включає такі заходи, як виклик внутрішньої конкуренції шляхом сприяння розвитку вітчизняної промисловості та захисту свободи праці у всіх типах економічної діяльності [3].

Таким чином, у класичному розумінні перед протекціонізмом ставилася, насамперед, мета стимулювання розвитку вітчизняного виробництва й експорту, а не обмеження імпортних операцій та доступу іноземного конкурента на внутрішній ринок.

У XVI-XVIII ст. для розвинутих країн була характерна система протекціонізму, яка собою являла адміністративне обмеження імпорту, передбачала високу ставку мита та фінансову підтримку молодих галузей національної економіки [23].

Найбільше прояви політики протекціонізму появляються у період економічних криз, коли інтереси національного виробника є більшими за інтереси імпортера. У період економічної кризи 30-х років XX ст., розвинуті країни, які найбільше здійснювали зовнішню торгівлю почали застосовувати більш жорсткіші протекціоністські заходи для того, щоб своїми силами вийти із світової кризи з меншими витратами для своїх економік. Американськими конгресами Смутом і Хоулі на початку 1930 року було ініційовано найжорсткіший протекціоністський митний закон, який передбачав у середньому 50 % мито на товари, що імпортувалися до США. Протягом дії цього закону у США великих втрат зазнали практично всі американські виробники, що постраждали від аналогічного протекціоністського обмеження з боку країн, які імпортували їхню продукцію [20].

Оскільки не існує жодної країни в світі, яка б не використовувала протекціоністські заходи, здебільшого для того, щоб захистити національну промисловість і сільське господарство, а також стимулювати розвиток вітчизняного виробництва, тому прийнято вважати, що для кожної національної економіки існує рівень обґрунтованості протекціонізму, тобто це оптимальна кількість обмеження

торгівлі, яка з одного боку не суперечить національним інтересам, а з іншого – забезпечує доступ конкурентоздатних товарів і послуг на ринок країни із певними труднощами [9].

В практиці міжнародної торгівлі розглядають наступні форми протекціонізму (табл.1) [13].

Таблиця 1

Назва	Означення	Приклад застосування
Селективний	Спрямований проти окремих країн або окремих товарів	Між Росією та США щодо експорту російської сталі та імпорту американського м'яса
Галузевий	Скерований на захист окремих галузей, найчастіше на продукцію сільського господарства	Ембарго ЄС на американську телятину з гормонами росту
Колективний	Проводиться об'єднаннями країн, щодо країн, які не входять у ці об'єднання	У рамках Токійського раунду ГАТТ між Сполученими Штатами, Канадою, Японією та ЄС було підписано угоду про взаємне скасування мит для продажу літаків та їх запасних частин.
Прихована форма протекціонізму	Здійснюється методами внутрішньої економічної політики	Намагання Росії використовуючи інструменти фітосанітарного контролю, щоб обмежити імпорт на свою територію продуктів харчування українського виробництва (сирів, овочів, фруктів, курятини, кондитерських виробів, вин тощо)
Наступальний (агресивний)	Захищаються ті галузі економіки, які за умов протекціоністських заходів здатні найближчим часом здійснити наступ на	Застосовані квоти до експорту текстилю, нав'язані країнам, що розвиваються в

	відповідні світові товарні ринки	рамках ГАТТ Міжнародного договору щодо бавовняного текстилю (особливо це позначилось на різкому зменшенні експорту бавовни з Індії та інших країн, що розвиваються).
Неопротекціонізм	Сюди належать адміністративні, фінансові, кредитні та технічні бар'єри, які перешкоджають переміщенню товарів через митний кордон	Використовуючи тиск, який полягав у відмові надання пільг відповідно до генеральної системи преференцій, якими користувались Південна Корея, Сінгапур, Тайвань та Гонконг США домоглося від вищезазначених держав «добровільного» обмеження експорту в розвинуті країни та відновлення своїх конкурентних позицій на міжнародному ринку.

Також розрізняють такі основні інструменти протекціонізму, як митні тарифи та нетарифні методи регулювання. Тарифні методи базуються на використанні митного тарифу. Головною передумовою для покращення умов торгівлі при введенні мита є наявність ринкової влади в країні, тобто здатність одного або декількох продавців (покупців) в країні впливати на ціну експорту або ціну імпорту. Імпортне мито є вигідним для вітчизняних виробників товарів, оскільки зменшується пропозиція на цей вид товару і в свою чергу конкуренція, внаслідок чого внутрішні виробники можуть одержати додаткові прибутки. До нетарифних методів регулювання належать: кількісні обмеження, тобто визначається кількість і номенклатура товарів, дозволених до експорту чи імпорту; квотування – це обмеження щодо вартості або кількості, які вводяться на імпорт або експорт певних товарів на певний період та ліцензування яке

передбачає надання дозволу державними органами на здійснення експорту або імпорту товару у певному обсязі і за певний проміжок часу. На практиці кожна країна застосовує змішаний протекціонізм, який поєднує в собі тарифні і нетарифні методи та засоби впливу на процес досягнення національних торгових та економічних інтересів[9].

Застосовуючи заходи протекціонізму в тій чи іншій країні, необхідно враховувати ряд його особливостей, а саме протекціонізм в багато чому визначається загальним політичним курсом держави; успіх протекціоністських заходів залежить від вибору інтервалу часу для захисту держави, часто тимчасовий протекціонізм стає постійним; розвиток протекціонізму тісно пов'язане з ступенем втручання держави в економіку країни, чим сильнішою та більш активною є участь держави в економічних процесах, тим більша ймовірність застосування протекціонізму; застосування протекціоністських заходів у основній галузі обов'язково повинно супроводжуватися державною підтримкою суміжних, лише розвиток повномасштабного виробництва може забезпечити значну частку ВВП, створення робочих місць та значне збільшення надходжень до бюджету; застосування протекціоністських заходів у національних галузях має поєднуватися з вимогами держави щодо високої прибутковості [3].

Враховуючи всі вищезгадані умови застосування протекціоністських заходів, країна зможе забезпечити своє внутрішнє економічне зростання, яке призведе до її успіху у міжнародному просторі. Про це свідчить досвід Китаю, Індії, Південної Кореї, які ще до недавнього часу входила до числа відстаючих країн, а сьогодні стають в один ряд зі світовими лідерами.

У довгостроковому періоді застосування політики протекціонізму буде ефективним по-перше тоді, коли буде наявність ефективного суперництва на внутрішньому ринку, тобто інтенсивна конкуренція на внутрішньому ринку повинна сприяти до виходу на зовнішні ринки, а державна політика не перешкоджати посиленню учасників ринку, які здатні конкурувати на світовому ринку, а по-друге застосування протекціонізму має бути обмежене у часі, наприклад фірми в Японії до отримання державного захисту повідомляють про термін, протягом якого ці обмеження будуть застосовуватися [13].

Підсумовуючи все вище зазначене, слід зазначити, що політика протекціонізму у міжнародній торгівлі повинна використовуватися з обережністю та лише тоді, коли це є економічно виправданим, коли були проведені необхідні розрахунки та проведено комплексний аналіз можливих наслідків.

На початку XIX ст. видатний англійський економіст Д. Рікардо розробив принципи протилежної економічної політики фритредерства, тобто вільної торгівлі між країнами. На підставі його теорії порівняльних переваг Д. Рікардо математично переконливо стверджує, що відмова від протекціонізму та перехід на принципи вільної торгівлі дозволить кожній країні самостійно визначати виробництво з меншими альтернативними витратами, які за взаємно вигідних умов обміну спеціалізованими товарами забезпечать найбільш ефективне використання економічних ресурсів та підвищення потенціалу споживчих можливостей населення країн, що беруть участь у міжнародному поділі праці та зовнішній торгівлі [26].

Вільна торгівля – це політика за якої держава не втручається у міжнародну торгівлю. За такої політики скасовуються імпорتنі бар'єри, що дає змогу іноземним товарам та послугам проникати на внутрішній ринок без жодних перешкод та конкурувати на рівних умовах з вітчизняними товарами.

Фритредерство виникло у Великобританії в останній третині XVIII століття і було пов'язане з промисловою революцією. Проте вимоги щодо запровадження системи вільної торгівлі були вже висловлені багатьма французькими та британськими економістами. Теоретичне обґрунтування цьому поняттю дали А. Сміт і Д. Рікардо.

Ще за часів промислового перевороту в Англії Адам Сміт відзначив користь політики вільної торгівлі, стверджуючи, що слід імпортувати товари з країни, де витрати на їх виготовлення менші, а експортувати товари у ті країни де витрати на їх виготовлені є більшими.

Під тиском вільної торгівлі в 20-ті роки XIX ст. в Англії була проведена реформа митної системи, в результаті якої були скасовані або знижені мита на велику кількість товарів. Політика вільної торгівлі набула певної переваги в Англії, що значною мірою сприяло її перетворенню в цей час у найбільш розвинену країну світу. З середини XX ст. і на сьогоднішній день спостерігається посилення тенденції вільної торгівлі, тоді як

в рамках деяких регіональних економічних асоціацій типу інтеграції в цілому усуваються всі перешкоди для руху товарів, послуг та факторів виробництва [27].

Застосування політики вільної торгівлі сприяє підвищенню якості продукції внаслідок зростання міжнародної конкуренції, також стає кращим добробут населення, де використовується міжнародна спеціалізація виробництва.

Таку політику проводять країни з високоефективною національною економікою, це дозволяє своїм товаровиробникам не тільки протистояти іноземній конкуренції, але і подолати протекціоністські митні бар'єри, розширювати експорт своїх товарів на світовий ринок [4].

Публічна вигода від вільної торгівлі полягає у стимулюванні конкуренції і обмежені монополії. Збільшення конкуренції з боку іноземних фірм змушує місцеві фірми перейти на технології з низькими витратами виробництва. Це також призводить до впровадження інновацій, моніторингу технологічного прогресу, поліпшенню якості продукції та використанню нових методів виробництва, що сприятиме економічному зростанню. Вільна торгівля надає можливість споживачам обирати продукцію з більш широкого асортименту, який представлений на ринку. Причини, з яких слід віддати перевагу торгівлі, по суті ті ж, за якими необхідно стимулювати конкуренцію. Тому немає нічого дивного в тому, що більшість економістів оцінюють вільну торгівлю як економічно доцільне явище [14].

Проаналізувавши публікації вітчизняних та зарубіжних дослідників, ми можемо зробити висновок, що дискусії, які ведуться навколо питання про те, яка політика ефективнішою, і як знайти, ту "золота середина" породжує три стратегії для вирішення цієї проблеми.

Представники першого напрямку агресивно захищають протекціонізм наводячи позитивні явища, доводять необхідність проведення цієї політики. Серед найголовніших аргументів прихильників протекціонізму є:

- ✓ підвищення рівня зайнятості в країні, яка зменшується в результаті постачання дешевих іноземних товарів;
- ✓ розвиток вітчизняної промисловості;

- ✓ поповнення державного бюджету, зокрема за рахунок мита та митних зборів Україна формує 40% доходів загального фонду Державного бюджету;
- ✓ захист молодих прогресивних галузей країни. Нові галузі, що виникають у деяких країнах, але вже розвинені в інших, без захисту, принаймні тимчасового, можуть загинути, тому що на стадії становлення галузі її продукція не зможе конкурувати з іноземними товарами;
- ✓ виживання галузей з низьким рівнем доходу, які мають важливе соціальне значення;
- ✓ стимулювання інвестицій;
- ✓ боротьба з дефіцитом торговельного балансу;
- ✓ запобігання залежності від імпорту.

При цьому негативними наслідками вільної торгівлі вважають такі, що населення може надати перевагу не вітчизняним товарам, а імпортним аналогам більш вищої якості, і в результаті цього місцеві виробники будуть скорочувати своє виробництво з подальшим звільненням працівників. Такий факт зменшить податкові надходження до державного бюджету. Також існує ймовірність збільшення залежності держави від іноземної продукції.

На цьому етапі дослідження виділяються позитивні заходи політики протекціонізму, і здавалося б, що така політика як найкраще може сприяти захисту національної економіки та збереженню безпеки держави, у той час як політика вільної торгівлі загострює економічний дисбаланс у розвитку країн світу.

Проте, таку думку спростовують представники іншого напрямку - прихильники політики вільної торгівлі, які виступають проти політики протекціонізму наводячи певні аргументи не на її користь, а саме:

- ✓ протекціонізм руйнує стимули, створені іноземною конкуренцією;
- ✓ протекціонізм знижує економічну ефективність, ізолює від світових ринків та світової економіки. Впровадження тарифів призводить до зменшення обсягів міжнародної торгівлі, в цілому, негативно впливаючи на світову економіку та на добробут країни;

- ✓ виникають певні труднощі щодо доступу до сучасної техніки і технологій;
- ✓ протекціонізм зумовлює зростання цін товарів на внутрішньому ринку, внаслідок чого знижується соціальний рівень життя переважної частини населення внаслідок торговельних воєн на світовому ринку;
- ✓ ціна товару на внутрішньому ринку зростає завдяки включенню до неї митного збору і це призводить до зниження добробуту населення;
- ✓ зростає тіньовий сектор через нелегальний імпорт товарів;
- ✓ обмежується експорт товарів.

А позитивними наслідками політики вільної торгівлі вважають такі, що:

- ✓ політика вільної торгівлі обмежує монополію виробників на внутрішньому ринку і посилює значну конкуренцію;
- ✓ стимулює вітчизняних виробників до покращення виробництва, поліпшення якості продукції та обслуговування покупців, зниження виробничих витрат та цін;
- ✓ підвищує добробут населення, зокрема через розширення споживчого вибору;
- ✓ забезпечує більш ефективне використання наявних продуктивних ресурсів країни завдяки перевагам міжнародного поділу праці.

Перелічені аргументи «за» і «проти» політики протекціонізму та вільної торгівлі перешкоджають формуванню однозначного ставлення до цієї категорії. Неможливо визначити політику протекціонізму як абсолютно позитивне або негативне явища в зовнішній торгівлі країни, так само, як політику вільної торгівлі. Саме наявність цих альтернатив орієнтації на зовнішні ринки породжує третій напрям – поміркований, представники якого схиляються до помірнього застосування політики вільної торгівлі із тимчасовим протекціонізмом. Така політика має бути гнучкою реагувати на зміни і модифікуватись відповідно до характеру змін у суспільстві та економічній кон'юнктурі. На сам перед це має стосуватися країн, які розвиваються, та з молодого ринковою економікою, де досить важко спрогнозувати наслідки введення протекціоністських заходів [3].

На мою думку, така позиція, коли поєднується одночасно і політика протекціонізму і політика вільної торгівлі є ефективною, враховуючи наявні переваги та недоліки цих двох підходів. Враховуючи досвід більшості країн світ, не можна дотримуватися в чистому вигляді політики протекціонізму та політики вільної торгівлі, їх спільне поєднання є найкращим варіантом для розвитку країни. Наприклад, якщо надмірно дотримуватися позицій захисту внутрішнього ринку, то це може призвести до призупинення розвитку виробництва, не буде жодних стимулів до його вдосконалення, впровадження нових технологій і розробок, що в кінцевому результаті може призвести до зниження рівня конкурентоспроможності країни. У випадку, коли буде велика відкритість вітчизняного ринку для вітчизняних виробників, це може призвести до виникнення несприятливих наслідків, серед яких можуть бути такі, як зростання конкуренції для національного виробника, коли внутрішній ринок заповнить іноземна продукція і це призведе до зменшення позицій внутрішніх підприємств.

2. Політика протекціонізму та вільної торгівлі в Україні: стан та тенденції розвитку.

Україна входить до числа тих держав, які розвиваються. В даний час країна проводить зовнішньоекономічну політику не ефективно, що у свою чергу призводить до її надмірної відкритості ринку та низької конкурентоспроможності більшості секторів національної економіки. Проте, Україна повинна пам'ятати, що використання своїх протекціоністських заходів проти конкретної держави обов'язково призведе до їх використання проти неї самої, а масштаби негативних наслідків та збитків, що випливають з цього, будуть залежати від держави - "суперника". І не завжди ці заходи будуть виправдані, оскільки сьогодні більшість економістів вважають, що протекціоністські заходи України, пов'язані з збільшенням шестимісячного збору імпортного мита на 13% щодо імпортних товарів на початку 2012 року в умовах економічної нестабільності в найкращій ситуації - взагалі не допоможуть національній економіці, а в гіршому випадку - негативно вплинуть на обсяги українського експорту. Крім того, для України це, з точки зору членства у СОТ, удвічі не вигідніше, оскільки воно суперечить правилам та ідеології організації [24].

У перші роки незалежності імпортний режим був ознаменований відносною простотою і ліберальністю. Тарифні позиції у Єдиному митному тарифі України передбачали досить низькі ставки (0-10 %), невелика частина товарів оподатковувалась за ставками 15-30 %, а на алкогольні та тютюнові вироби були встановлені на рівні 50%. Справляння мита мало переважно фіскальні функції, формування бюджету здійснювалося за рахунок валютних надходжень та експортного мита, а також високі ставки ввізного мита на вигідні закордонні товари на українському ринку [15].

Пізніше Україна взяла орієнтир на впровадження політики протекціонізму, для того, щоб захистити національну економіку від руйнівного впливу іноземних товаровиробників. Таким чином, було скасовано тарифи на товари, які не мали вітчизняних аналогів, але були застосовані більш високі ставки ввізного мита на споживчі товари. Наприклад, високі ставки мита (30-40%) були накладені на сільськогосподарські машини, також одяг, меблі, автомобілі, будівельні матеріали. З

1999 року, коли був пік політики протекціонізму, починається поступовий процес переходу до заходів вільної торгівлі. Починаючи з 2005 року, уряд постійно працював приводячи ставки імпорного мита у відповідності з домовленостями щодо вступу до Світової організації торгівлі, в процесі якого за ініціативою Митна служба здійснює заходи щодо зниження ставок імпорту встановлених на заборонному рівні, усунення надмірної деталізації та значна диференціація ставок ввізного мита на однорідні товари, усунення розбіжностей у встановлених спеціальних ставках мита в напрямку податкової бази [16].

Значне запровадження вільної торгівлі спричинило як зростання експорту, так і імпорту. У період 2010-2011 рр. спостерігається незначне зростання темпів імпорту над експортом - 3-4%. У 2010 році запроваджено квоти на експорт зерна, в результаті чого стала більша частка експорту зерна в світі, однак у 2010-2011 роках Україна не змогла відновити свою частку в міжнародній торгівлі. Тому запровадження такої квоти було скасовано. У 2014 році широко розповсюджувався законопроект Верховної Ради про експортне мито на деревину. Проте його було відкликано наприкінці 2014 року [2].

З самого початку співпраці з світовими ринками Україна все більше відчувала застосування протекціоністських заходів проти себе, а не використовуючи їх проти інших держав. Прикладом цього можуть стати антидемпінгові процедури проти українських металургів у США та Мексиці, жорсткі обмеження на імпорту українського текстилю до Європи тощо.

Україна також має чудовий досвід у використанні інструментів торгового захисту. Зокрема, з 2001 року більш ніж 60 успішних антидемпінгових або спеціальних заходів були запроваджені у зв'язку з несправедливим імпортом. Їх частка базувалась на імпорті з Росії та Китаю.

Станом на квітень 2017 р. існує 16 антидемпінгових заходів, два спеціальних заходи та один компенсаційний захід. Ось кілька прикладів антидемпінгових заходів, що дозволило значно зменшити обсяги імпорту:

- Введення антидемпінгового мита у 2007 році на 21,8% для імпорту шиферу з Російської Федерації призвело до скорочення імпорту з Росії з 3,2 млн. дол. США у 2006 році до 97 000 дол. США у 2008 році та до нуля у 2009 році.
- У 2010 році білоруські виробники намагалися зайняти місце на українському ринку шиферу, але вони також були обмежені антидемпінговим митом у розмірі 33,2%. У результаті імпорт шиферу з Білорусі знизився з 1,5 млн. дол. США у 2010 році до 118 тисяч дол. США у 2011 році.
- У 2013 році російським постачальникам медичного скла було встановлено антидемпінгові мита у розмірі 13,08-27,99%. Імпорт з Росії скоротився з 42,9 млн. дол. у 2013 році до 6,5 млн. дол. у 2015 році.
- У 2014 році було введено антидемпінгове мито 41,07% для імпорту безшовних труб з нержавіючої сталі з Китаю. Китайський імпорт знизився з \$ 1,2 млн. В 2013 році до нуля в 2016 році [15].

Нову тенденцію розвитку політики вільної торгівлі Україна отримала з 1 січня 2016 року, коли вступили в силу умови для поглибленої та всеохоплюючої зони вільної торгівлі між Україною та Європейським Союзом. В межах ЗВТ мита та податки скасовуються, а також кількісні обмеження у взаємній торгівлі. Також Україні надається певна перевага, а саме впродовж 10 років повинні знижуватися тарифи для європейських товарів. Але при цьому передбачені негайні преференції для експорту обробленої їжі – 49,2%, тоді як ЄС надасть негайні переваги 83,4% українського експорту цих товарів. До 6,1% експорту ЄС Україна запропонувала лише часткову лібералізацію. За підсумками 2016 року експорт товарів до Європейського Союзу за відповідний період зростав на 2,4% і становить 37,3% від загального обсягу експорту. А імпорт виріс ще швидшими темпами - 7,9% і досягнув позначки в структурі українського імпорту 43,8%. За даними Міністерства економічного розвитку та торгівлі України, з 9,8 мільярдів доларів загального експорту до країн ЄС 30% продукції належать агробізнесу та харчової промисловості, 23,5 % - металургія та 16,1% - машинобудування [6].

Водночас стандарти ЄС є дещо вимогливіші та конкурентніші і, щоб наша держава змогла вийти на нові ринки їй необхідно запровадити європейські технічні стандарти, фітосанітарні правила та інші регуляції, що стосуються безпеки промислової та харчової продукції. Український виробник, який не зможе вийти на рівень економічних стандартів ЄС, держава повинна буде захищати за допомогою певних інструментів тарифного та кількісного регулювання імпорту [18].

Тому з огляду на все вище сказане слід шукати певного компромісу між захистом національних інтересів та виконання міжнародних зобов'язань. Таким компромісом може бути принцип послідовного застосування політики вільної торгівлі з елементами протекціонізму з метою створення гідних умов функціонування економіки, захисту вітчизняних виробників та забезпечення інтеграції України до світового економічного простору. Першим завданням реалізації такої політики має стати розробка національної стратегії. Ключовими елементами такої стратегії має бути визначення перспективних та пріоритетних для національної економіки галузей, необхідною є підтримка малого та середнього бізнесу та всіляке його стимулювання, економічний розвиток, а саме зменшення податкового навантаження та залучення іноземних інвестицій і формування джерел самоінвестування національної економіки, необхідно залучати кошти в науку, інновації, розробку нових технологій, матеріалів, щоб ми могли бути достойними конкурентами іноземним виробникам.

3.Світовий досвід у виборі між політикою протекціонізму та вільної торгівлі,і впровадження його в Україні.

Промислово розвинуті країни проводять двояку політику: захищаючи принципи вільної торгівлі на словах, а на практиці вони не відхиляються від політики протекціонізму, захищаючи своїх виробників та споживачів від зовнішньої конкуренції. Натомість країни, що розвиваються та країни з перехідною економікою, все частіше намагаються лібералізувати свої ринки, тим самим збільшуючи залежність власної економіки від світової економіки. Теоретична думка лобіює стереотип про негативи протекціонізму та необхідність його викорінення, захищаючи політику вільної торгівлі. Натомість, практика переконує в протилежному: політика захисту вітчизняного виробника є одним з важливих заходів як забезпечення економічного зростання слабких країн так і підтримання високого рівня розвитку лідерів. У свою чергу, політика вільної торгівлі та її генерована економічна відкритість можуть бути шкідливими, такими, що, за словами Г. Касянова, це лише створює умови для перекачування природних ресурсів з слаборозвинених країн у більш потужні, тим самим позбавляючи ці країни природних конкурентних переваг, а від так надії на майбутній економічний прорив [3].

Світовий досвід застосування протекціонізму свідчить про те, що захист внутрішнього ринку в таких країнах може як призвести до розквіту національного виробництва, так і до за консервування слабкості окремих вітчизняних галузей. Зокрема, прикладом може служити успіх автомобільної промисловості в Південній Кореї та Бразилії, який безпосередньо пов'язаний з активною державною підтримкою, тоді як протекціоністська політика в автомобільній промисловості Аргентини та Австралії не дала бажаних результатів [1]. Досить поширеним в країнах з перехідною економікою є наявність протекціоністських заходів, які не дають очікуваного позитивного ефекту: національні виробники не шукають шляхів за допомогою яких можна зменшити власні витрати на виробництво, щоб отримати конкурентні переваги, а також маневрують системою субсидування та ліцензування для отримання додаткового прибутку, відмовляючись від збільшення власного виробництва, поліпшення якісної продукції, впровадження новітніх технологій.

До політики вільної торгівлі країни переходять лише тоді, коли мають значні конкурентні переваги на світових ринках. Ця політика ґрунтується на угодах між країнами про відмову від імпорتنих бар'єрів, що дозволяє іноземним товарам та послугам конкурувати з вітчизняними товарами на однакових умовах [17].

У наш час існує багато країн, які проводять як протекціоністську політику, так і політику вільної торгівлі, але жодна з цих політик у чистому вигляді не існує.

Країни лідери світової торгівлі переконані, що лібералізація торговельного режиму є необхідною умовою інтеграції в світову економіку та економічного зростання країни. Але, за даними досвіду Китаю, Індії, Південної Кореї, В'єтнаму, фактором швидкого економічного зростання та збільшення торгівлі була реалізація власних стратегій зростання. Так, після п'ятирічного періоду діяльності в рамках правил СОТ можна стверджувати, що вступ Китаю до СОТ закріпив його позиції на світовому ринку. За обсягами торгівлі в світі економіка Китаю займає 3 місце. Основними інструментами в галузі торговельної політики Китаю залишаються митні тарифи, хоча в 2012 році імпорتنі мита становили 3,3% податкових надходжень. У 2006 році скасовано тарифні квоти на соєве масло, пальмове масло та деякі сорти рапсової олії. Набрали чинності дві угоди про вільну торгівлю (ЗВТ), підписані Китаєм: ЗВТ між Китаєм та Чилі (у жовтні 2006 р.) та ЗВТ між Китаєм та Пакистаном (у липні 2007 р.). Після приєднання Китаю до СОТ держава посилила орієнтацію китайських ТНК на сертифікацію своїх систем контролю якості, управління та організація виробництва відповідно до міжнародних стандартів DIN, ISO, CE та ін., а також пропагуючи досвід провідних вітчизняних компаній та надаючи їм кредитну, податкову, маркетингову та іншу підтримку [19].

Відповідно до останньої оглядової політики в галузі торгівлі в рамках СОТ, Нова Зеландія стала однією з найбільш відкритих економік світу завдяки своїй "розумній макроекономічній політиці". При цьому країна повинна працювати над підвищенням продуктивності праці та зменшенням її залежності від зовнішніх запозичень. В результаті довготривалої політики вільної торгівлі та реструктуризації впродовж останніх шести років Нова Зеландія досягла річного зростання ВВП на рівні 3,2%.

Нова Зеландія скоротила або відмовилася вже від багатьох низьких тарифів, особливо на сільськогосподарську продукцію. Окрім того, ця держава також обмежила використання нетарифних бар'єрів для торгівлі продуктами рослинного та тваринного походження. Торговельна угода між Австралією та Новою Зеландією містить найбільш ліберальні умови у світі, і обидві країни мають намір створити єдиний економічний ринок. Крім того, Нова Зеландія має угоди про вільну торгівлю з Китаєм та Асоціацією держав Південно-Східної Азії (АСЕАН), а також бере участь у переговорах щодо продовження трансатлантичної стратегічної економічної угоди про партнерство з Сполученими Штатами, Австралією, Перу та В'єтнамом [22].

Що стосується країн Європейського Союзу, то вони дотримуються політики вільної торгівлі. Тут торгівля відбувається за відсутності бар'єрів між країнами, де скасовуються кількісні обмеження на товари, митні збори, відсутній митний контроль. Вимоги щодо якості і безпеки товарів чітко уніфіковані, діють заборони та обмеження на ввезення товарів. Щодо України то такий досвід буде корисним і для нас, оскільки наша країна повинна прагнути до того, щоб полегшити доступ наших товарів на зовнішні ринки, щоб експортери отримували додатковий прибуток від скасування увізних мит, та щоб споживачі мали доступ до більш якісного імпорту. Але також потрібно зробити все можливе, щоб наша продукція могла конкурувати із імпортною і нічим не поступалась по якості.

Країни Заходу діють прагматично: у разі власного інтересу вони лібералізують ринки, а коли необхідно забезпечити доступ своєї продукції на зовнішні ринки, вони вимагають усунення торговельних бар'єрів. Звичайно, країни лідери також ідуть на певні поступки: вони знижують свої середні митні тарифи, обмежують застосування нетарифних заходів, але роблять це надзвичайно вибірково. Зокрема, вони активно захищають свою сільськогосподарську та легку промисловість, які є стратегічними статтями для експорту в країни, що розвиваються. Таким чином, імпортне мито на сільськогосподарську продукцію в США, Канаді, ЄС та Японії досягає 100-300%. Щороку протекціоністські заходи розвинених країн завдають шкоду країнам, що розвиваються, на 100 млрд. дол. США [7].

В наш час все більше у розвитку міжнародної торгівлі проявляються інструменти прихованого протекціонізму, що реалізуються в більшості методами внутрішньої економічної політики. Деякі держави вже переходять від слів до справи, вводячи конкретні протекціоністські заходи, такі як Франція, яка сприяє закриттю філій своїх автомобільних компаній в Румунії, щоб зберегти робочі місця на своїх власних домашніх підприємствах. Україна вдається до заборони «некритичного імпорту», якщо певні аналоги закордонних товарів виробляються на рідних теренах [12].

Розглянемо більш детально приклади країн, які застосовують інструменти прихованого протекціонізму (таблиця 2).

Таблиця 2

Інструменти прихованого протекціонізму	Країна, яка створює торгівельний бар'єр	Товарна група	Цілі політики
Експортні мита	Білорусь	Необроблені шкури великої рогатої худоби	Стимулювання експорту
	Марокко	Сільське господарство та рибальство	Підтримка галузі
	Уругвай	М'ясо, молоко, шерсть	Стимулювання експорту
Квотування	Еквадор	Мобільні телефони	Регулювання ринку
	Венесуела	Цурок з тростини	Підтримка національних виробників
Фітосанітарний контроль	Росія	Риба та рибні продукти; м'ясо, молочні продукти	Політичні цілі
Стандарти маркування, стандарти енергозбереження	США	Споживчі товари, промислове обладнання	Стимулювання імпорту якісних товарів, регулювання ринку
Експортні субсидії	Уругвай	Обладнання для виробництва ортопедичних матраців	Стимулювання розвитку галузі
	Колумбія	Банани, квіти, креветки	Підтримка експортерів

Вимоги держзакупівлі в національних виробників	В'єтнам	Споживчі товари та обладнання	Підтримка національних виробників
--	---------	-------------------------------	-----------------------------------

Джерело: The Tide Turns Trade, Protectionism, and Slowing Global Growth

Дослідження торговельних бар'єрів окремих країн показали, що в останні роки країни активно застосовують заходи прихованого протекціонізму для захисту внутрішнього ринку від іноземної конкуренції, використовують ці методи як країни із високим рівнем доходу так і країни із середнім рівнем доходу. Найпоширенішими серед таких заходів є експортні мита, технічні бар'єри, квотування, вимоги до державних закупівель та інші [21].

Як зазначалось вище, країни ЄС досить активно пропагують принципи політики вільної торгівлі і закликають дотримуватись правил СОТ, але при цьому вони досить ефективно захищають внутрішній ринок від виробників третіх країн, застосовуючи тарифні та нетарифні методи. Про це свідчать такі протекціоністські заходи провідних лідерів ЄС, зокрема, в Іспанії в 2010 році було започатковано програму просування національної продукції "Купуй іспанську. У Великобританії автомобільна промисловість отримала фінансову підтримку у розмірі 2,3 млрд. дол., також було запроваджено обмежене використання іноземної робочої сили, прикладом може служити серія акцій протесту у 2009 році щодо використання не англійських, а португальських та італійських робітників, на НПЗ компанії Royal Dutch Shell. Ще одним яскравим прикладом прояву протекціонізму може слугувати контроль держави за участю іноземних інвесторів у керівництві англійськими компаніями. Щодо Німеччини то тут уряд зобов'язаний заплатити бонус у розмірі 2500 євро для придбання нового вітчизняного економічного транспортного засобу [3].

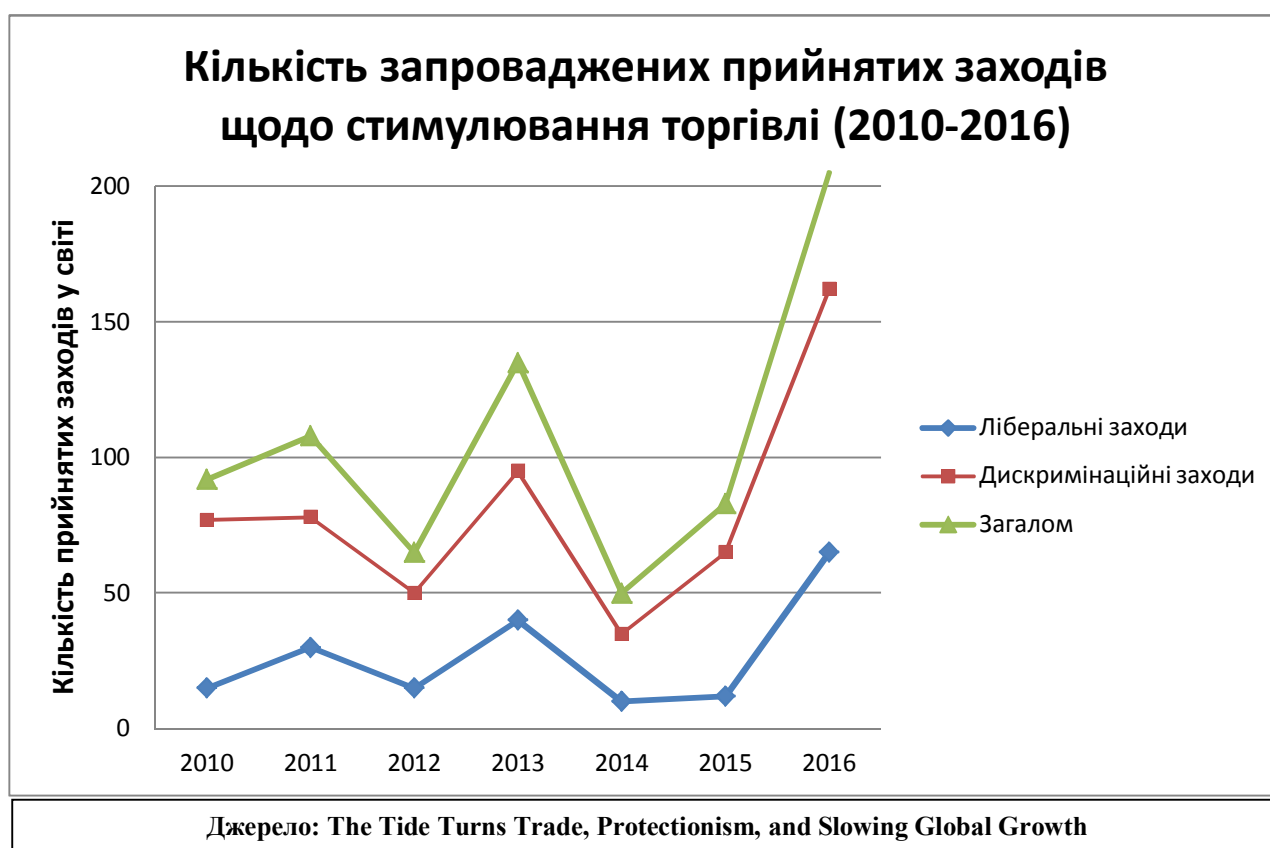
Японія для захисту своїх інтересів, "дозволених" в рамках СОТ, поставила перед собою мету стати еталоном у конкурентних перевагах технічної продукції національних товаровиробників, головним чином на внутрішньому ринку. Японські виробники встановлюють ціну на свою продукцію відповідно до її якості, а устаткування машинобудівників демонструє найкращі у світі технічні та економічні показники, серед яких, крім якості: ефективність, точність та надійність. Японія досить

активно захищає свої права та позиції на світовому ринку. Прикладом може слугувати негативна реакція Японії на введення додаткового мита на імпортовані автомобілі в Україні в 2013 році з двигуном від 1,0 до 2,2 літра на трирічний термін. Група СОТ дійшла висновку, що Україна "діє несумісною" з низкою міжнародних торговельних норм, включаючи Угоду ГАТТ. СОТ погодилася з тим, що Україна повинна «привести свої дії у відповідність до зобов'язань за цими угодами» [5].

Також Китай, який відкриваючи власний внутрішній ринок, прагнучи пом'якшити негативну дію іноземних конкурентів, зовсім не відказується від елементів протекціонізму, наприклад у сільськогосподарській політиці, вводячи зокрема, складні процедури ліцензування для імпортерів, а також квотуючи імпорту сільського господарства.

Результати Global Trade Plateaus і The Tide Turns Trade, Protectionism, and Slowing Global Growth, підготовлені Global Trade Alert вражають: кількість дискримінаційних заходів, прийнятих у 2015 році, на 50% вище, ніж у 2014 році. За даними 2015 року кількість заходів політики вільної торгівлі зросла також, проте заходів протекціонізму було зафіксовано майже у три рази більше (рисунок 1).

Рисунок 1

На даному графіку показана кількість заходів протекціонізму та вільної торгівлі, вжиті з 1 січня 2010 року до 1 травня 2016 року. Головний висновок з цього можна зробити такий, що щорічно запроваджується дискримінаційних заходів більше, а з точки зору рівних правил гри 2016 рік почався "більш дискримінаційніше", ніж попередні періоди. Якщо в попередні роки кількість протекціоністських заходів за період з 1 січня по 1 травня становила від 50 до 100, то в 2016 році було виявлено понад 150 дискримінаційних заходів. Знову ж таки, кількість дискримінаційних заходів з великим запасом перевищили лібералізаційні. Таким чином, після початку глобальної кризи 2007-2008 рр. риторика всіх країн була обов'язково за необмежену ніким і нічим торгівлю. Натомість реальність міжнародної торгівлі була дискримінаційною щодо закордонної продукції [8].

Підбиваючи підсумки 2015 року список країн, які дуже часто використовували протекціоністську політику очолюють США і Росія. Загалом країни Великої двадцятки несуть відповідальність за більшу частину глобального протекціонізму. Якщо у 2015 році було запроваджено загалом 736 нових дискримінаційних заходів на глобальному рівні, то у країнах G20 припадало 599 (або 81%) зареєстрованих випадків дискримінації в комерційних та торговельних інтересах країн-партнерів.

У той же час, за підсумками моніторингу Центру досліджень економічної політики, можна проаналізувати ТОП-10 секторів, в яких найбільше застосовувалися заходи політики протекціонізму. Вони становили 40,64% світового експорту у 2015 році. Найбільш дискримінаційні заходи були задокументовані на основні метали (що не дивно, з огляду на напруженість у торговельних відносинах у секторі чорної металургії), транспортних засобів та обладнання, а також сільськогосподарських продуктів. Великі електричні машини та обладнання (що становить більше 6% світової торгівлі до кінця 2014 року) увійшли до першої десятки у 2015 році та замінили комплексний сектор "М'ясо, риба, фрукти, овочі, олії та жири"(на частку яких припадало трохи більше 2% світової торгівлі (таблиця3) [8].

Таблиця 3

10 секторів, у яких найбільше застосовувався протекціонізм			
Рейтинг	Сектор	Скільки разів застосовано протекціоністські заходи	Частка у світовому експорті
1	Основні метали	143	5,36%
2	Транспортні засоби та устаткування	107	7,53%
3	Сільськогосподарська продукція	100	2,2%
4	Готові металеві вироби	94	1,42%
5	Спеціалізована техніка	90	5,32%
6	Основні хімічні речовини	86	5,31%
7	Вироби борошна і крохмалю	69	1,51%
8	Інша хімічна продукція	65	4,97%
9	М'ясо, риба, фрукти, овочі, олії та жири	62	2,15%
10	Прилади загального призначення	62	4,87%

Джерело: The Tide Turns Trade, Protectionism, and Slowing Global Growth

Отож складається певний парадокс: світові лідери (США, країни ЄС) теоретично захищаючи принципи лібералізації, не відступають від політики протекціонізму, натомість, відстаючі держави намагаються все більше лібералізувати внутрішні ринки, щоб посилити свою роль у світовому просторі. Вихід із цієї ситуації є лише один, необхідно схилитися до політики вільної торгівлі з використанням зважених та продуманих заходів протекціонізму. Можна застосовувати більш гнучкі методи, які не суперечать політиці вільної торгівлі та водночас захищають вітчизняного виробника. Такі заходи включають, наприклад, оголошення уряду Токіо про надання частини своїх власних міжнародних резервів для зовнішньої підтримки вітчизняного ринку Toyota (фінансова підтримка). Прикладом може служити практика підтримки

вітчизняних виробників на внутрішньому ринку шляхом надання різних субсидій. Цей метод використовується Китаєм, надаючи субсидії національним фермерам; у Франції, де президент надав матеріальну допомогу французьким автомобілістам - Citroen і Renault. У деяких європейських країнах також використовують методи прямої агітації для використання вітчизняної продукції. Такий метод і в Україні у напрямі соціального характеру [4].

Весь вище зазначений досвід зарубіжних країн необхідно і врахувати Україні для її ефективного економічного розвитку. Сучасна зовнішньоторговельна політика є досить неефективною і призводить до надмірної відкритості економіки та низької конкурентоспроможності більшості галузей народного господарства. Останні офіційні доповіді СОТ свідчать про те, що протекціонізм зростає у всьому світі. Яскравим прикладом цього може слугувати остання ініціатива «Купуй американське, наймай американців» президента США Дональда Трампа. Це означає, що закриття ринків призведе до того, що імпорт піде на незахищений ринок, такий як Україна, і тоді наш виробник залишиться позаду, тому слід проводити продуману політику вільної торгівлі з елементами протекціонізму, що передбачає визначення пріоритетних для національної економіки галузей та відгородження їх від іноземної конкуренції прихованими методами протекціонізму, як це роблять деякі країни, щоб підтримати національних виробників та для стимулювання експорту. При тому виготовляти якісну та конкурентоспроможну продукцію, яка б відповідала світовим стандартам, і змогла конкурувати з іноземними товарами.

Висновок

На основі проведеного дослідження можна зробити висновок, що в сучасному світі міжнародного співробітництва та глобалізації, перед кожною країною виникає вибір між політикою протекціонізму та політикою вільної торгівлі.

У процесі дослідження, ми з'ясували, що політика протекціонізму – це політика, яка передбачає стимулювання розвитку вітчизняної економіки, а також захист національного виробника від іноземної конкуренції і підвищення конкурентоспроможності національних товаровиробників на зовнішньому ринку. Також, навели аргументи на користь застосування такої політики та її недоліки. До позитивних наслідків належить: захист молодих прогресивних галузей країни, оскільки нові галузі, що виникають у деяких державах, але вже розвинені в інших, без захисту, принаймні тимчасового, можуть загинути, тому що на стадії становлення галузі її продукція не зможе конкурувати з іноземними товарами; підвищення рівня зайнятості в країні, яка зменшується в результаті постачання дешевих іноземних товарів; розвиток вітчизняної промисловості; поповнення державного бюджету, зокрема за рахунок мита та митних зборів Україна формує 40% доходів загального фонду Державного бюджету. До негативних наслідків застосування протекціонізму відносять: протекціонізм знижує економічну ефективність, ізолює від світових ринків та світової економіки. Впровадження тарифів призводить до зменшення обсягів міжнародної торгівлі, в цілому, негативно впливаючи на світову економіку та на добробут країни; виникають певні труднощі щодо доступу до сучасної техніки і технологій; протекціонізм зумовлює зростання цін товарів на внутрішньому ринку, внаслідок чого знижується соціальний рівень життя переважної частини населення внаслідок торговельних воєн на світовому ринку; ціна товару на внутрішньому ринку зростає завдяки включенню до неї митного збору і це призводить до зниження добробуту населення; та зменшуються обсяги експорту.

Також розкрили теоретичні засади вільної торгівлі. Вільна торгівля – це політика за якої держава не втручається у міжнародну торгівлю. За такої політики скасовуються імпорتنі бар'єри, що дає змогу іноземним товарам та послугам

проникати на внутрішній ринок без жодних перешкод та конкурувати на рівних умовах з вітчизняними товарами. Розглянули " + " та " - " здійснення політики вільної торгівлі. На користь застосування такої політики навели декілька аргументів, а саме політика вільної торгівлі обмежує монополію виробників на внутрішньому ринку і посилює значну конкуренцію; стимулює вітчизняних виробників до покращення виробництва, поліпшення якості продукції та обслуговування покупців; підвищує добробут населення, зокрема через розширення споживчого вибору; забезпечує більш ефективне використання наявних продуктивних ресурсів країни завдяки перевагам міжнародного поділу праці. До негативних наслідків застосування політики вільної торгівлі відносять такі, що населення може надати перевагу не вітчизняним товарам, а імпортованим аналогам більш вищої якості, і в результаті цього місцеві виробники будуть скорочувати своє виробництво з подальшим звільненням працівників. Такий факт зменшить податкові надходження до державного бюджету. Також існує ймовірність збільшення залежності держави від іноземної продукції, ціна якої збільшиться, тому більша частина населення не зможе їх придбати.

І врахувавши всі за і проти цих двох політик, дійшли висновку, що жодна із них не є досконалою. Та як показав досвід більшості країн світу, жодна із держав не дотримується в чистому вигляді ні політики протекціонізму ні політики вільної торгівлі, а їх спільне використання є найбільш ефективним варіантом для економічного розвитку країни. Оскільки, якщо надмірно дотримуватися позицій захисту внутрішнього ринку, то це може призвести до призупинення розвитку виробництва, не буде жодних стимулів до його вдосконалення, впровадження нових технологій і розробок, що в кінцевому результаті може призвести до зниження рівня конкурентоспроможності країни. У випадку, коли буде велика відкритість вітчизняного ринку для вітчизняних виробників, це може призвести до виникнення несприятливих наслідків, серед яких можуть бути такі, як зростання конкуренції для національного виробника, коли внутрішній ринок заповнить іноземна продукція і це призведе до зменшення позицій внутрішніх підприємств.

Такий досвід зарубіжних країн необхідно і врахувати Україні, яка на сьогоднішній час проводить досить неефективну політику і це призводить до

надмірної відкритості ринку та низької конкурентоспроможності більшості галузей народного господарства. Тому необхідно притримуватися політики вільної торгівлі, але із застосуванням елементів протекціонізму, щоб покращити своє економічне становище і для того, щоб вироблена продукція відповідала світовим стандартам та могла конкурувати з іноземними товарами.

Список використаних джерел

1. Андреев О.В. Перспективи запозичення світової практики застосування протекціонізму для розвитку автомобілебудування/О.В Андреев//Теорія та практика державного управління. – 2009. – Вип.1(24) – С.1-9
2. Беседіна О. «Купуй українське», Чи допоможе Україні протекціонізм/О.Беседіна//Економічна правда. – 2015
3. Боднарчук Т.Л. Теоретико-методологічні засади аналізу політики протекціонізму/Т.Л. Боднарчук// Український соціум. – 2013. – №1(44)
4. Вільна торгівля або протекціонізм).[Електронний ресурс]Режим доступу: <http://elbib.in.ua/111-svobodnaya-torgovlya-ili.html>
5. Герасемчук В.Г. Доктринальні основи світової торгівлі продукцією промисловості: протекціонізм і фритредерство .
6. Голубов О. Рік вільної торгівлі з ЄС: як угода про ЗВТ вплинув на українську економіку/О.Голубов//Made for minds. – 2017
7. Димедет В.В. Перспективи інтеграції національного бізнесу України до світової торговельної політики подвійних стандартів СОТ/В.В. Димедет. – Київ, 2007. – №4(33)
8. Економічний націоналізм визначає порядок денний у міжнародній торгівлі. [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://day.kyiv.ua/uk/article/ekonomika/ekonomichnyy-nacionalizm-vyznachaye-poryadok-dennyu-u-mizhnarodniy-torgivli>
9. Зінатуліна Г.Р. Застосування методів протекціонізму в Україні/Г.Р. Зінатуліна, Л.П. Черногуз//Правові засади навчання моделей розвитку
10. Зовнішньоторговельна політика держави. [Електронний ресурс] Режим доступу: http://ua-referat.com/Зовнішньоторговельна_політика_держав
11. Зовнішньоторговельна політика держави: протекціонізм чи вільна торгівля. [Електронний ресурс] Режим доступу: http://pidruchniki.com/1130030662943/politekonomiya/zovnishnotorgovelnna_politika_derzhavi_protektionsionizm_vilna_torgivlya

12. Іващук І. Діалектика протекціонізму та вільної торгівлі в економічній політиці країн. [Електронний ресурс] Режим доступу: http://www.experts.in.ua/baza/analytic/index.php?ELEMENT_ID=39360
13. Колічавий А.В. Політика протекціонізму як фактор підвищення конкурентоспроможності економіки України/А.В. Колічавий//Ефективна економіка. – 2014
14. Мазаракі А. Зовнішньоторговельна політика: від меркантилізму до неотехнологізму/А.Мазаракі,Т.Мельник//Товари і ринки. – 2010. – №2
15. Махінова А. Світ за доби протекціонізму. Чи готова Україна до нових умов?/А.Махінова,С.Поважна// «Укрпромзовнішекспертизи» . – 2017
16. Новікова К.І. Протекціонізм та вільна торгівля у митній політиці України/К.І.Новікова//Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України:зб.наук.праць/Державний вищий навчальний заклад «Українська академія банківської справи Національного банку України». – Суми,2009. – Вип.25. – С. 309-317
17. Олексюк І. Інструменти державної політики захисту економічних інтересів товаровиробників у зарубіжних країнах та Україні/І.Олексюк. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://intkonf.org/oleksyuk-i-rusnak-l-instrumenti-derzhavnoyi-politiki-zahistu-ekonomichnih-interesiv-tovarovirobnikiv-u-zarubizhnih-krayinah-ta-ukrayini/>
18. Парашук Д. Митна політика України в контексті угоди про асоціацію з ЄС.[Текст]/Д.Парашук//Фіскальна політика України в умовах європейської інтеграційних процесів:зб.тез.доп.Х.Ювіл.всеукр.наук. – проект. Студ.конф. [м.Тернопіль,31 березня 2017 р.]/редкал.:А.І.Крисоватий,О.М.Десятнюк,А.І.Луцик [та інш.]; відп.ред.А.І. Луцик. – Тернопіль:ТНЕУ,2017. – С.87-89
19. Пугачевська К.С. Сучасні тенденції лібералізації зовнішньої торгівлі/К.С. Пугачевська//Міжнародна економіка та менеджмент/Зовнішня торгівля:економіка,фінанси,право. – 2013. – № 3. – С.70-76
20. Ревчун Б.Г. Протекціонізм як реакція на нестабільність розвитку ринкової економіки/Б.Г. Ревчун//Економіка науки,випуск № 15. – 2009.

21. Серпухов М.Ю. Прихований протекціонізм як інструмент сучасної міжнародної торговельної політики/М.Ю. Серпухов//Економіка розвитку. – №4(68). – 2013. – С.23-27
22. Торговельна політика розвинутих країн.
[Електронний ресурс] Режим доступу: <https://xreferat.com/59/1026-1-torgovel-na-pol-tika-rozvinutih-kra-n.html>
23. Филюк Г. Теоретико-прикладні засади політики протекціонізму в умовах глобалізації/Г.Филюк//Теоретичні та прикладні питання економіки. – 2014. – №1(28)
24. Шафранова К.В. Використання заходів протекціонізму в Україні.
[Електронний ресурс] Режим доступу:
http://www.confcontact.com/2009_03_18/ek8_shafranova.php
25. Шиманська К.В. Аналіз зовнішньоторговельного обороту України в контексті функціонування зони вільної торгівлі з Європейським Союзом/К.В. Шиманська//Вісник ЖДТУ. – 2016. – №2(76). – С.111-114
26. Free Trade VS Protectionism by Tom Chmiclewski/Chron.
[Електронний ресурс] Режим доступу: <http://smallbusiness.chron.com/trade-vs-protectionism-3830.html>
27. Trade Policy: Free Trade and Protection/Nikita Dutta//Economics discussion.
[Електронний ресурс] Режим доступу:
<http://www.economicdiscussion.net/trade/trade-policy-free-trade-and-protection/6451>

